

כהנים בקרבן תמיד, ומה בכך!

איתוביה: מבואר במשנה לקמן גבי פיגול, זה הכלל: כל הקומץ, והנותן בכלי, המוליך והמקטיר דבר שדרכו לאכול וכו', ואילו "מגביה" את הכלי לא קתני, ומוכח מזה דאין צריך להגביה?

ומתריצין: **תנא** סדר העבודות דקמיצה נקיט, אבל הגבהה דלאו עבודה חשובה היא [רש"י לקמן עמוד ב'] – לא פרט התנא⁽¹¹⁾.

בעו מיניה מרב ששת: מהו לקמוץ מבלי שעל גבי קרקע?

אמר ליה: פוק חזי מאי עבדין לגאו –

בהיכל בשבת בסידור לחם הפנים. דמבואר במשנה לקמן, **ארבעה כהנים נכנסין, שנים בידם ב' סדרים** – שתי מערכות של לחם הפנים שבכל אחת מהם שש חלות, ושנים בידם שני בזיכין של לבונה שהיו מניחין על כל מערכת לבונה זכה. **וארבעה כהנים**

מקדמין לפניהם, שנים כדי ליטול שני סדרים הישנים של הלחם מהשלחן ושנים כדי ליטול ב' בזיכין מהשלחן, ואילו שיהא כהן ב-ז מגביה את השלחן בשעת סילוק הבזיכין לא קתני, ומוכח מזה שאפשר לסלק הבזיכין משלחן שעל גבי קרקע, וסילוק בזיכין של לחם הפנים הרי הוא כקמיצה של מנחה שמברר חלק גבוה מהשיריים. אם כן מוכח שקומצין מעל גבי קרקע!

ודחינן: **לאו אמרת התם** בקושיא שהקשית מהמשנה ד"זה הכלל" – סדר עבודות נקיט! אם כן אף במשנה זו סדר עבודות פרט התנא, ואף לדברי התנא צריך הגבהה אלא שאינה מהעבודות החשובות ולכך לא כתבה במשנה.

ודחינן לדיחויא: **מי דמי** משנה זו של סדור הלחם למשנה שהובאה לגבי דין פיגול? **התם לא נחית התנא למנינא דכהנים**, אבל **הכא הרי נחית למנינא דכהנים**, שכתב ארבעה כהנים וכו', ואם כן **אם איתא** שצריך

דין שעבודתו מחנכתו.

11. מדברי הגמרא נראה דכיון דאין מקדשין בכלי שעל גבי קרקע אם כן הרי מפגלים בזה, והקשה הקרן אורה דאיך שייך לפגל בזה הרי אין זה עבודה וכדי לפגל צריך שיהיה אחד מארבעה עבודות קמיצה או קבלה או הולכה או זריקה, ואיזה עבודה יש בהגבהה, ותירץ הקרן אורה דההגבהה לקמוץ הרי זה עבודת הולכה ולכך שייך בזה פיגול. והגרי"ז תירץ שכל קושית הגמרא דאף המגביה יפגל זה רק בקידוש קומץ דבזה ההגבהה הרי היא עבודת קבלה ושייך בזה פיגול, אולם במגביה לקמוץ לא הקשתה הגמרא שהוא יפגל דאין זה עבודה.

מקום לומר שכל הדין של עבודתו מחנכתו זה רק במקום שיש דין בעצם העבודה שתהא בכלי, אולם במקום שאין זה דין בעצם העבודה אלא שיש דין שמקום העבודה צריך להיות בכלי כגון בבליה שאין זה דין עבודה בכלי, אלא שמקום העבודה הוא בכלי בזה אין דין שעבודתו מחנכתו, ולכך אף דבתחלה פשטה הגמרא שבקמיצה יש דין שעבודתו מחנכתו, אולם עדיין יש מקום להסתפק בקידוש מנחה ששם אין זה עבודה אלא שהוא רק דין שקידוש חל בכלי, בזה נסתפקה הגמרא אם יש עבודתו מחנכתו, ופשטה הגמרא שאף בזה יש דין שעבודתו מחנכתו, ולא קשה קושית הקרן אורה שזה אותו ספק, אלא זהו ספק חדש אם בקידוש מנחה יש

להגביה, ליתני גם מגביה, אלא שמע מינה קומצין מכלי שעל גבי קרקע. שמע מינה!

אמר רבא: פשיטא לי, קומץ המנחה מכלי שעל גבי קרקע, שכן מצינו בסילוק בזיכין שבאו עם לחם הפנים שהיא כמו מנחה, שהלבונה היא כקומץ והלחם הוא כמו שיריים, והרי מסלקין בזיכין מעל גבי שלחן שעל גבי קרקע, אם כן גם קומצין מכלי שעל גבי קרקע.

ופשיטא לי נמי דמקדשין מנחה בכלי שעל

גבי קרקע, שכן מצינו בסידור בזיכין על השלחן שמונח על גבי קרקע⁽¹²⁾. בעי רבא: קידוש קומץ בכלי שעל גבי קרקע, מאי?

[דמבזיכין אי אפשר ללמוד, ששם אין נתינה בכלי שהרי הם כבר בבזך אלא מקטירין מיד], מקידוש מנחה בכלי ילפינן לה, שהוכחנו דמקדשין מנחה בכלי שעל גבי קרקע, או מקבלת דם בכלי ילפינן לה, שארבע עבודות במנחה כנגד ד' עבודות בדם, וקידוש קומץ כנגד קבלת הדם, וקבלת הדם דווקא בכלי שביד, שכתוב "והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם" ואמרינן [זבחים ד א] והקריבו זו קבלת הדם! ?

לאחר שנסתפק הדר פשטה: מדם ילפינן לה ופסול בכלי שעל גבי קרקע.⁽¹³⁾

ותמהינן: ומי אמר רבא הכי שמדם למדים?

13. החזון איש הקשה בדברי הגמרא דמדם ילפינן ליה, דמבואר מזה דלא מועיל לקדש קומץ בכלי שעל גבי קרקע, מדברי הגמרא לקמן [פז ב] שסתפקת אם מועיל לקדש קמצים על השולחן, ומסיקה הגמרא דמועיל לקדש לפסול, ומבואר מזה דמועיל לקדש קומץ מנחה על גבי קרקע, והרי מסקנת הגמרא בסוגייתנו דלא מועיל לקדש קומץ על גבי קרקע, ואיך מועיל על השולחן. והחזון איש תירץ, שכל דברי הגמרא לקמן דמועיל לקדש קמצים על גבי השולחן היינו רק כשהגביה השולחן וכיון הגביה השולחן אין זה מקדש בכלי שעל גבי קרקע.

והגרי"ד תירץ, שכל מה שמבואר בגמרא שאין מועיל לקדש בכלי שעל גבי קרקע זה רק לעשות קידוש ליקרב דבזה אם הוא על גבי קרקע אין זה קבלה, אולם במה שמבואר בגמרא לקמן דמועיל לקדש על השולחן הרי אין זה אלא קידוש ליפסל כמבואר שם בסוגיא, ולגבי לקדש להפסל אף שהוא על גבי קרקע הרי זה מועיל.

12. המקדש דוד הקשה על הוכחת הגמרא דמקדשין בכלי שעל גבי קרקע מזה שמועיל לקדש הלחם על השולחן, דלכאורה כל הראיה היא רק למי שסובר דקדוש הלחם נעשה על השולחן, אם כן מוכח דאף על הקרקע מועיל קידוש, אולם לקמן [צה ב] מבואר דיש מי שסובר שתנור מקדש, דהיינו אף קודם נתינה על השולחן הרי הוא קדוש בתנור שאופים אותו, אם כן לדבריו אין ראיה מקידוש השולחן, דהרי לדבריו אין השולחן מקדש ואיך הוכיחה הגמרא בפשיטות דמועיל על גבי קרקע כיון דזה תלוי במחלוקת תנאים.

והגרי"ז תירץ דאף למי שסובר תנור מקדש, אולם אין זה קידוש גמור ליקרב והקידוש ליקרב נעשה רק כשהוא על השולחן, והוכיח זאת הגרי"ז מדברי הרמב"ם שסובר דפסול לינה אין אף אחרי קידוש התנור, ומוכח דאין זה קידוש גמור, ולכך הוכיחה הגמרא אף אם תנור מקדש, דהקידוש הגמור הוא בשולחן וזה על גבי קרקע ומוכח שמקדשין בכלי שעל גבי קרקע.

והא איתמר, קומין שחלקו אחר שקמצו, ונתנו בשני בליים, רב נחמן אמר אינו קדוש, ורבא אמר קדוש. ואם איתא שלמדים קומין מדם, לילף לדבר זה גם מדם דאינו קדוש לחצאין [כדלקמן]?

ואמרינן: הדר ביה רבא מההיא, וסובר דקומין שחלקו אינו קדוש, דמדם למדים שאינו קדוש.

והוינן בה: ודם מנלן דלא קדוש לחצאין?

ומשנינן: דתני רב תחליפא בן שאול: קידש מי חטאת של פרה לתוך האפר פחות מכדי הזאה דהיינו שיעור שיטבול ראשי הגבעולין של אזוב במים ויזה [כמו שכתוב "ולקח אזוב וטבל במים וגו'"] — בכלי זה, ופחות מכדי הזאה בכלי זה, לא קידש!

ואיבעיא להו בהזאה של דם, אם קיבל לחצאין דם הזאה של פרים ושעירים

הנשרפים שצריך להזות ז' פעמים, כגון שקיבל שיעור ג' הזאות בכלי זה וד' הזאות בכלי זה, מאי, האם הלכתא היא למשה מסיני במי חטאת שאין לקדש לחצאין, ומחלכתא לא ילפינן, או דלמא, התם במים מאי טעמא לא קידש לחצאין, משום דכתיב "וטבל במים", דמשמע שצריך שיטבול בכלי שיש בו שיעור מים, הכא נמי הכתיב "וטבל בדם" וגבי פר כהן משיח "וטבל הכהן את אצבעו בדם והזה מן הדם שבע פעמים וגו'"]?

ואיתמר, אמר רבי זריקא אמר רבי אלעזר, אף בדם לא קידש לחצאין (14)!

ואמר רבא, תניא נמי הכי, "וטבל" אצבעו בדם כתוב, ומזה שכתוב וטבל לומדים — ולא מספיקו, שצריך שיטבול אצבעו בדם ולא שיקנח את הדם מדפנות הכלי, ומזה שכתוב "בדם" לומדים שיהא בדם שבכלי שיעור טבילה מעיקרו, ולא יהא מחצה בכלי זה

שעור הזאה של קרבן הרי זה כשר, ומבואר דנחלקו רש"י והרמב"ם בעיקר דין פחות מכשעור, שלדעת הרמב"ם הוא דין שיהיה בזה שעור הזאה אפילו אחת, אולם לדעת רש"י צריך שיהיה בזה שעור הזאות המעכבות, וזה שייך רק בחטאות הפנימיות.

והנה רש"י כתב שאף באשם מצורע שייך ספק הגמרא, והקרי אורה הקשה בזה דמה הוסיף רש"י בזה שכתב אשם מצורע, ולא כתב שאר קרבנות, והגרי"ז באר דברי רש"י דאף באשם מצורע דין קבלתו הוא ביד, וא"כ אין זה דין קידוש אלא דין קבלה שהרי לא שייך קידוש ביד, בכל אופן שייך בזה דין שלא מועיל לחצאין, דהדין שלא מועיל לחצאין הוא דין בעבודת הקבלה ולא דין בקידוש.

14. בדברי הגמרא שאין מועיל לקדש לחצאין כתב רש"י דמדובר שקיבל ארבע הזאות בכלי אחד ושלושה הזאות בכלי אחר, דהיינו שמדובר בחטאות הפנימיות שדינם לקבל שבע הזאות, והוא קיבל אותם לחצאין, ובזה נאמר הדין שאינו קדוש לחצאין. ונראה מדברי רש"י שבחטאות החיצוניות שדינם הוא לקבל רק ארבע הזאות ואין מעכב אלא הזאה אחת בזה אף שקיבל שנים בכלי זב או ושנים בכלי אחר הרי זה כשר.

והרמב"ם כתב "וכל הזבחים שקיבל דם פחות מכדי הזייה לא קידש הדם" והוכיח המל"מ לדעת הרמב"ם אין צריך שיקבל בכל קרבן שעור הזאתו, אלא לדעת הרמב"ם צריך שיהא בזה שעור הזאה של קרבן וכל שיש בזה

שבאצבע — פסולין להזאה.

אמר ליה רבין בר אבא לרבא: אמרי תלמידך, אמר רב עמרם: תניא, היה כהן מזה מדם חטאת ונתזה הזאה מידו על הבגד, דינו שאם ניתז הדם עד שלא הזה, טעון הבגד כיבוס, שהרי ראוי דם זה להזאה ונחשב לדם וכתוב "ואשר יזה מדמה על הבגד אשר יזה עליה תכבס וגו'", אבל אם נתזה משהזה כבר, לא נחשב לדם ואין טעון כיבוס!

ודייקנן: מאי לאו, מה שכתוב "עד שלא הזה" ו"משהזה", הכוונה עד שלא גמר ז' הזאות ומשגמר ז' הזאות, ומבואר שהדם שניתז מידו טעון כיבוס, אם כן רואים מזה ששיריים שבאצבעו כשרים להזאה, שהרי דם שאין ראוי להזאה אינו טעון כיבוס! ?

ודחינן: לא תוכיח מכאן, כי פרוש דברי הברייתא "עד שלא הזה" ו"משהזה" הכוונה אם עד שלא יצתה הזאה מידו נפל דם מידו על הבגד, טעון כיבוס, שהרי זה עיקר דם הזאה, ומשיצאה הזאה מידו, ונתזה על הבגד ממה שנשאר בידו, אין טעון כיבוס,

ומחצה בכלי אחר, ומזה שכתוב "מן הדם" לומדים מן הדם שבענין כמו שיבואר בהמשך.

ואצטריך למכתב "וטבל" ואצטריך למכתב "בדם".

דאי כתב רחמנא רק "וטבל", הוה אמינא אף על גב דלא קיבל בכלי שיש בו שיעור ז' טבילות מעיקרו, רק שיהא בשעת כל טבילה וטבילה שיעור להזאה בלי שיספיג, לכך כתב רחמנא "בדם". ואי כתב רחמנא "בדם", הוה אמינא אפילו מוספיג בדפני הכלי, לכך כתב רחמנא "וטבל"⁽¹⁵⁾.

והוינן בה: "מן הדם שבענין" המבואר בברייתא — למעוטי מאי?

אמר רבא, למעוטי שיריים של דם שנשתיירו באצבע, שצריך לטבול אצבעו לכל הזאה והזאה, אבל מה שנשתייר באצבעו אחר הזאה אחת פסול להזאה אחרת.

מסייע ליה לרבי אלעזר דאמר שיריים

שיעור טבילה, ואף שכבר נאמר וטבל ולא מספג, אולם דין זה אין הוא דין בדם שלא יספג אלא שהוא דין בטבילה שלא יספג, לכך נכתב שיהא בדם שיעור טבילה, ובזה נאמר דדין זה שלא יספג הוא חלות שיעור בדם, וכיון שהוא חלות שיעור בדם, אם כן כל שקיבל פחות מזה אין זה קבלה דהרי הדם בעצמו אינו ראוי להזאה.

ובזה מבואר דברי הגמרא שעושה צריכותא, דכיון דגם הדין שלא יספג וגם הדין שיהיה בדם שיעור טבילה שניהם נאמרו על שעת הזריקה אם

15. הגרי"ז בספרו הקשה בדברי הגמרא מה שייך לעשות צריכותא מהדין של וטבל ולו מספג לדין של וטבל שיהא בדם שיעור טבילה, הרי אלו שני דינים נפרדים דזה דין שלא יספג, וזה דין שיהיה שיעור טבילה, ואף דזה הוא תרוץ הגמרא, אולם מה היה הצד לעשות צריכותא משני דינים אלו.

ובאר הגרי"ז דהדין שנאמר שיהיה בדם שיעור טבילה אין זה דין הנאמר על הקבלה שבשעת קבלה יהיה שיעור טבילה, אלא שהוא דין הנאמר על הזריקה שבשעת זריקה יהיה

שהרי אלו שיריים⁽¹⁶⁾.

המשחה!?

אמר אביי: מקנח אצבעו בשפת מזרק שבו נמצא הדם. וראיה שמקנח במזרק, שהרי קרוי המזרק לשון "כפור" שהוא קינוח, **כדכתיב** בספר עזרא — **"כפורי זהב"** דהיינו מזרקים.

וחזורת הגמרא לדברי רבי אליעזר שאמר שדם שקיבלו בשני כלים אינו קדוש לחצאין,

ותמהינן: **ומי אמר רבי אלעזר הכי דאף** בדם לא קידש לחצאין? **והא איתמר: חביתי כהן גדול דהיינו עשירית האיפה שמקריב בכל יום מחציתה בבוקר ומחציתה בערב, רבי יוחנן אמר אינה קדושה לחצאין, שאם נתן חצי עשרון בכלי זה וחצי עשרון בכלי זה, לא קידש. רבי אלעזר אמר, מתוך שקרבה לחצאין, מחציתה בבוקר ומחציתה בערב, קדושה לחצאין, ואם איתא דדם לא קידש לחצאין, לילף מדם שלא יתקדש⁽¹⁷⁾?**

איתביה אביי: גמר הכהן מלהזות דם פרה אדומה שמזה בהר המשחה נכח פני אהל מועד לפני ששורפה, הרי הוא מקנח הדם שנותר בידו **בגופה של פרה!** ודייקינן: **גמר** מלהזות — **אין, מקנח, אבל לא גמר — לא,** מוכח מזה ששיירי דם שבאצבעו כשרים להזאה?

אמר ליה: גמר להזות מקנח ידו, **לא גמר** אינו צריך לקנח ידו, אבל ודאי **מקנח אצבעו** בין הזאה להזאה כדי שלא יזה שירי דם שפסוליין.

ומקשינן: **בשלמא גמר להזות,** הרי הוא **מקנח בגופה של פרה,** שהרי היא לפניו, שאחר שגמר הזאות יורד מהר המשחה ונשרפת לפניו שכתוב "ושרף את הפרה לעיניו", והדין הוא שצריך לשרוף את הדם, **אלא מה שאמרת לא גמר מקנח אצבעו, במאי מקנח?** הרי הפרה אינה לפניו על הר

צריך להיות טעון כיבוס.

ותירץ האבי עזרי, שאף שמבואר שאין זה נקרא שנגמר מצותו כל זמן שלא הגיע למזבח, אולם זה כבר נחשב לתחילת הזאה, ולכך כלפי הדם שבאצבע שנעשה שיריים זה נעשה מיד בתחלת ההזאה, ולכך אף שלא נגמרה מצותו הדם שבאצבע אין זה טעון כיבוס דכבר נהיה שיריים בתחלת ההזאה

17. **התוספות הקשו** מהי קושית הגמרא שנלמד שלא מועיל לקדש מנחת חביתין לחצאין מדם, הרי רבי אליעזר אמר טעם שמנחת חביתין קדושה לחצאין כיון שקריבה לחצאין, שהיו מקריבים חציה בבוקר וחציה בין הערביים וטעם זה לא שייך בדם.

כן למה צריך לשניהם, ועל זה מתרצת הגמרא דמהדין של ולא מספג לא נדע שצריך שיעור טבילה מעיקרא, לכך נכתב הפסוק שיהיה בדם שיעור טבילה.

16. הרמב"ם הביא בהלכות מעשה הקרבנות דין זה דאם ניתזה הזאה מידו לאחר שיצאת הזאה מידו אין טעון כיבוס, והקשה **האבי עזרי** מדברי הרמב"ם בהלכות פסולי המוקדשין שכתב היה מזה ונקטעה ידו של מזה קודם שהגיע דם למזבח פסולה ההזאה, ואם כן איך כתב הרמב"ם דהזאה לאחר שיצאת מידו אין טעון כיבוס, הרי רואים שכל זמן שלא הגיע הדם למזבח עדיין לא נתקיים הזריקה, ולכך אם נקטעה ידו הזריקה פסולה, ואם כן הרי דם זה